

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНИХ КОРПУСІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКІЛ

Бутик М. В., факультет архітектури та дизайну
Національний авіаційний університет, м. Київ

Анотація. У статті розглядаються принципи формування архітектурного середовища спеціалізованих шкіл, а також розробка наукових рекомендацій з проектування будівель ліцеїв та гімназій.

Ключові слова: архітектурне середовище, спеціалізована школа, навчальний корпус.

Аннотация. Бутик М. В. **Аспекты формирования архитектурной среды учебных корпусов специализированных школ.** В статье рассматриваются принципы формирования архитектурной среды специализированных школ, а также разработка научных рекомендаций по проектированию зданий лицеев и гимназий.

Ключевые слова: архитектурная среда, специализированная школа, учебный корпус.

Annotation. Butyk M. V. **The aspects of forming of architectural environment of educational corps of the specialized schools.** In the article principles of forming of architectural environment of the specialized schools, and also development of scientific recommendations, are examined from planning of buildings of lyceums and high schools.

Key words: architectural environment, specialized school, educational corps.

Постановка проблеми. Культурний та соціально-економічний розвиток України постійно висуває нові завдання перед системою освіти, вимагаючи кардинального її реформування. Науково-технічний прогрес ставить нові завдання перед проектуванням будівель навчально-виховних закладів. Важливим завданням державної освітянської програми є створення і організація спеціалізованих навчальних закладів що передбачає:

- розширення мережі різноманітних закладів освіти;
- можливість навчання талановитих дітей в спеціалізованих навчальних закладах елітарного типу (ліцеях і гімназіях);
- індивідуалізація навчального процесу;
- розширення складу і збільшення площі навчальних приміщень.

На цій основі в містах України іде активний процес організації нових типів спеціалізованих навчально-виховних закладів елітарного типу ліцеїв і гімназій з диференційованими формами навчання, що повинно знайти належне відображення в архітектурно-проектних рішеннях.

У зв'язку з цим надзвичайно актуальним є завдання виділення ряду аспектів та розробки науково-методичних принципів формування архітектурного середовища спеціалізованих навчально-виховних закладів, ліцеїв та гімназій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідно відзначити, що загальні принципи архітектурно-планувальної організації будинків та комплексів навчально-виховних закладів та формування їх архітектурного

середовища містяться в працях таких вчених: Л. М. Ковальського, Т. А. Консулової, С. В. Сьомки, О. М. Дячок, Т. К. Ернст.

Провівши аналіз будівель діючих спеціалізованих навчальних закладів, було встановлено, що основна їх частина є пристосованими і в більшості об'єктів дослідження відсутня велика кількість необхідних типів навчальних приміщень і зон відпочинку, незбалансований режим експлуатації існуючих приміщень протягом року і доби, наявний низький рівень корисної площі на одного учня, що зумовлює створення несприятливих умов для навчання, роботи та відпочинку. Ці умови, а також постійний поступовий розвиток науки і техніки обумовлюють необхідність вдосконалення організації архітектурного середовища і розширення мережі навчальних закладів новими типами ліцеїв і гімназій. Аналіз закордонного досвіду свідчить, що західні країни вже пройшли стадію становлення цього типу навчальних закладів і мають чітко сформовану систему освіти із визначеними особливостями для кожної держави (Англія, Франція, Німеччина та ін.).

Формулювання цілей. Метою статті є розкриття розробки та виділення аспектів формування архітектурного середовища навчальних корпусів спеціалізованих шкіл, ліцеїв та гімназій на основі проведеного аналізу досвіду їх проектування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз і узагальнення прогресивних тенденцій формування архітектурного середовища основних навчальних приміщень дає можливість привести деякі рекомендації по їх вдосконаленню.

Ліцеї і гімназії являють собою більш складну і розвинуту функціональну систему різних навчальних приміщень, на відміну від будинків загальноосвітніх шкіл.

Гімназія (від грецького „gymnasion” – тренує, роблю вправи) – середній навчальний заклад (альтернативний, не спеціальний), що дає поглиблену класичну ступеневу освіту 1-3 класи (підготовча гімназія), 4-8 і 9-11 класи і право для переходу в ліцей (після 8-9 класу), або вступу в коледж, інститут, університет (після 10-11 класу).

Ліцей (від грецького „lykeion” – навчаю в співбесіді) – навчальний заклад, який завершує вищу ланку загальної середньої освіти з поглибленою класичною освітою, де відбувається заключна спеціалізація і профорієнтація учнів, можуть мати двохступеневий рівень навчання 6-8 та 9-11 класи.

Мережа проєктованих перспективних типів ліцеїв і гімназій покликана доповнити і розвинути систему середньої загальної освіти в Україні у відповідності з сучасними педагогічно-виховними вимогами і прогресивними тенденціями формування архітектури навчальних закладів. Сьогодні з багаточисельних навчальних закладів від початкової школи до університету на ліцеї і гімназії покладаються відповідальні завдання з покращення рівня і якості освіти.

Структура самого навчального закладу ліцею або гімназії включає до свого складу три основних типи функціонально-планувальних блоків:

- навчальний блок – (блокується з майстернями і лабораторіями);
- культурно-масовий або духовний центр;
- спортивний блок.

В свою чергу ці блоки складаються з таких елементів: групові навчальні приміщення, гурткові навчальні приміщення, класи та кабінети, аудиторії та зали (глядацькі, концертні, спортивні), приміщення для індивідуальних занять і активного відпочинку, майстерні та майстер-класи, тренувально-спортивні приміщення і т. д.

Аналіз досвіду проектування нових типів будинків в Україні дозволяє відзначити, що еволюція всіх ліцеїв і гімназій незалежно від їх величини і профілю підготовки проходить традиційні три основні етапи свого становлення і розвитку:

I етап – сучасний етап „вживлення” поглибленої і елітарної освіти в рамки існуючої системи середніх шкіл, етап пошукового експериментального проектування, модернізації;

II етап – становлення і розвиток науково-обґрунтованих архітектурних рішень нових типів навчальних закладів ліцеїв та гімназій;

III етап – відпрацювання остаточних базових норм проектування в залежності від регіону України, проектування об'єднаних ліцеїв і гімназій за базовими проектними розробками, різнобічне кооперування. створення великих гімназичних комплексів (спеціалізованих та скооперованих) і студмістечок, формування по Україні мережі регіональних технополісів і т. д.

З проведеного аналізу можна виділити ряд аспектів, які варто враховувати в процесі формування архітектурного середовища споруд ліцеїв та гімназій:

- архітектура ліцеїв та гімназій повинна синтезувати в собі комфортне навчальне середовище, що відповідає сучасним педагогічним вимогам, а сучасні конструкції і будівельні матеріали повинні надавати широкий вибір архітектурно-просторових рішень;
- розширення номенклатури навчальних приміщень за рахунок принципово нових приміщень ліцею і гімназії – групових, гурткових класів, майстер-класів, комп'ютерних класів, спеціалізованих кабінетів іноземних мов, лінгвістичних кабінетів, спеціалізованих і уніфікованих багатофункціональних залів;
- збільшення площі навчальних і позанавчальних приміщень з розрахунку на одного учня;
- встановлення відповідності між динамікою розвитку навчального процесу і матеріально-технічною базою гімназичного центру шляхом впровадження „гнучкої” комплексної системи генплану з зонами перспективного розвитку архітектурно-планувальних рішень навчальних, клубних і спортивних корпусів;
- диференційний підхід до індивідуалізації навчання, інновації в розвитку технічного забезпечення навчального процесу.

Висновки. Розглянувши особливості досвіду планування середовища спеціалізованих навчальних закладів, було виділено ряд аспектів формування

архітектурного середовища спеціалізованих навчально-виховних закладів, які варто враховувати, проектуючи спеціалізовані школи, ліцеї та гімназії.

На основі одержаних результатів передбачається визначення принципів та методів формування архітектурного середовища на базі виділених аспектів і вказати шляхи та прийоми втілення цих принципів у практику проектування будівель спеціалізованих навчальних закладів, гімназій та ліцеїв.

Література:

1. ДБН 2.08.02-89 * „Громадські будівлі та споруди”.
2. Гельфольд А. Л. «Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений». – М.: «Архитектура – С», 2006.
3. Жерностак І. П., Трохименко В. М. «Ліцеї, гімназії, колегіуми в системі освіти України». – К.: «Київ-Житомир», 2005.
4. Сьомка С. В. Автореф. дис. канд. архіт.: «Архітектурно-планувальна організація будівель ліцеїв та гімназій». – Київ, 1996.
5. Дячок О. М. Автореф. дис. канд. архіт.: «Принципи формування архітектури шкіл з нетрадиційними методами навчання» – Київ, 2000.